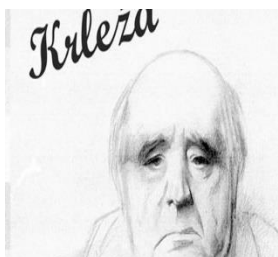

ESEJ IZ MALO DRUGAČIJE PERSPEKTIVE - PSIHOANALITIČKE

by: nv

**M. Krleža; usporedba likova Leona Glembaja iz drame
Gospoda Glembajevi i Filipa Latinovicza iz romana**

Povratak Filipa Latinovicza

Ovim djelima Miroslava Krleže, stvoren je iskorak u jednu modernu perspektivu hrvatskog književnog stvaralaštva prožetog novom pojavom u čijem se središtu nalazi misao kao glavna figura. Ona, kao glavna pokretačka snaga, oblikuje naše shvaćanje svijeta glavnih protagonista čiju nam simboliku preslikava upravo njihovi doživljaji okolnosti u kojima su zatečeni. Oni su kreatori svijeta koji je samo odraz njihove podsvijesti u kojoj drugi likovi postoje zbog našeg razumijevanja unutarnjeg stanja lika koji uvijek prolazi kroz psihološku preobrazbu dovodeći u pitanje vlastitu egzistenciju. Vanjski svijet samo je zrcalo njihovog, često njima nepoznatog, unutarnjeg bića zakopanog duboko unutar ljušture kojima se prezentiraju svijetu. Pisac ih upotrebljava poput avatara preko čijeg nam se razmišljanja prenosi glavna hipoteza i problematika djela koje svaki čitalac tumači na svoj jedinstven način sukladno njegovom iskustvu sa životom.

Djela su protkana žudnjom glavnih likova za pronicanjem u uzroke načina na koji postojimo, a koji je samo odraz posljedica proizašle iz našeg prvog dodira sa svijetom u ranim dječjim počecima. U mladenaštvu, ljudi oko nas su kipari čija su postupanja i djelovanja poput alata u njihovim rukama kojima, katkad surovo i beščutno, grade našu narav i formiraju model po kojemu ćemo kasnije nesvjesno djelovati. Odnosom u kojem smo primorani sudjelovati s našim roditeljima, stvaramo subjektivnu sliku svijeta u kojem je naša uloga često zacrtana ovisno o načinu suživota s našim odgajateljima. Preko njih, kreiramo obrazac ponašanja kojim se vodimo ne bismo li pokušali opstati bez emocionalnih povreda.

Takav kompleksan i složen odnos može nas, baš poput Leona i Filipa, kontrolirati u tolikoj mjeri da nas prijezir i gnjev kojima smo ispunjeni prema tim, njima stranim ljudima, ograničavaju u razvijanju sebe kao osobe. Taj sjenovit dio sebe oni pokušavaju sahraniti i zaboraviti vjerujući da će tako nestati. Upravo su time uvjetovani određenim obrascem ponašanja koji ih na kraju izjeda i tjera u suočavanje s osobama koje imaju funkciju motiva i pokretači su svake akcije glavnih likova.

Odnos s roditeljima često držimo kao razlog neke ogorčenosti koje osjećamo prema svijetu ili sebi samima zbog njihovih neispunjavanja naših banalnih i nužnih potreba i

težnja. Glavni likovi našli su se u teškim odnosima s ljudima koji možda nikada neće spoznati nepravdu koju su godinama nanosili svojoj djeci zbog manjka svijesti o učinku njihovih postupaka koji su kod Filipa i Leonea ostali urezani u pamćenje poput ožiljka negdje na vidljivom mjestu njihove osobnosti.

Filip nije bio voljen i samim time nije naučio voljeti. Odnos Filipa i majke je neprirodan i umjetan te mu je uskraćivao pravo da se slobodno izrazi i uzrokovao je njegovo prerano sazrijevanje ostavljajući ga tako bez dijela njegova života u kojem se mogao pronaći i izgraditi kao osoba. Svoju je majku vidio kao odvratnu i jadnu ženu koja nije poštovala ni njegovu najveću potrebu za ocem i otkrivanjem njegovog podrijetla. U njihovom odnosu nije bilo spontanosti i jedan od drugog bili su udaljeni miljama što je rezultiralo kasnijom tugom koju je osjećao prema djetinjstvu i samom sebi. Taj ga je hladan odnos obilježio sve do odrasle dobi u kojoj je sa svim ženama imao jednak odnos kakav je imao s jedinom ženom u svojoj dječjoj dobi. Krivio ju je za sve svoje pogreške i propuste zbog kojih je živio bolnim i sjetnim životom lišen svakog pokušaja oprost.

Trag izgubljenog djetinjstva proganja ih kroz ostatak njihova života koji je popraćen nostalgijom za propalim vremenom i uništenom prilikom za život koji im je tada obećavao tako puno da bi se kasnije ostvarilo tako malo. Tek godinama kasnije dolazi do suočavanja s njihovom boli u svim oblicima kad shvaćaju da se ništa nije promijenilo, a takva užasavajuća stvarnost iz koje neće moći pobjeći ostavlja ih slomljenima i ravnodušnima.

I Filip i Leone htjeli su spoznati da njihovi otac i majka shvaćaju kakvu oštrinu i netrpeljivost osjećanju prema njima, željeli su ih suočiti s pogreškama i osjećajem krivnje koji su razlog njihove patnje. Godinama su im na to ukazivali svojom odsutnošću, ali ponovni susret s roditeljima prisililo ih je da svaki svoj nemir i ljutnju ponovo prožive nadajući se da će njihove riječi u srcu ostaviti traga. Filip je svu svoju melankoliju za majkom koju nije imao i za djetetom koje nije bilo voljeno prenio u obliku ružnog portreta njegove još ružnije majke koju je takvu vidio kao dijete kojemu je ona uskratila djetinjstvo. Njezino zgražanje nad slikom, Filipu je poput dokaza da ona nije svjesna tuge koje mu je nanosila godinama, a njena ignorancija i isključivost iz života, njena nekoć zanemarenog djeteta, primorali su jednu hipersenzibilnu osobu kakav je Filip, da zauvijek živi s takvom spoznajom znajući da nikada neće moći naći razlog za oprost. Leonov je gnjev prema porijeklu njegova prezimena uspio ubiti njegova oca, koji nužno nije bio svjestan svojih djela, već se nije mogao suočiti s optužbama svoga sina, sada jedinca, u kojem vidi svoj vlastiti neuspjeh. Ne može podnijeti da je njegov sin tolika suprotnost njemu uopće ne mareći za njega u smislu svojeg potomka kakvog nije želio. Tonom kojem mu se obraća bio je poput krika u kojemu su skupljene sve one godine u kojima nije mogao prijeći preko prijezira i nespokoja koje osjeća za svojeg oca. Razdire ga pomisao da nosi njegovo prezime i nije prihvaćao nikakvo poistovjećivanje s Glembajevima koje je smatrao nemoralnima i varalicama.

Takvi toksični odnosi u kojima smo rođeni ostaju dio nas, a količina u kojima nas oni izjedaju ne dopuštajući nam stanje oprosta, ubiju u nama svaku ljudskost kad stanemo pred ljude koji toga nisu ni svjesni, istovremeno nam nabacujući osjećaj krivnje jer ih uopće smatramo krivima.

Djeca takvih roditelja, poput Filipa i Leonea, stalno se vraćaju u prošlost koju neće moći promijeniti, a čiju jeku u sadašnjosti osjećaju kao bolni osjećaj krivice prema djeci koju se nije znalo voljeti. Žale za životom koji su mogli imati, a nije njihov. S činjenicom da će njihova najveća borba ostati nerazriješena i da je povratak u njima još jače probudio osjećaje koji su se nakupljali godinama, umjesto da ondje pronađu mir i oprost kojima su se nadali, morat će naučiti živjeti unatoč svim izgubljenim godinama u kojima su je pokušali zaniijekati.

Roditelji će, svjesno i nesvjesno, imati ogroman utjecaj na oblik naše osobnosti i živote u budućnosti. Sve što su radili, obilježit će nas na jedan način, negdje će nas obogatiti, a negdje uskratiti. Njihovo nas ponašanje oblikuje, ponekad nas pretvarajući u druge osobe. Ogorčenost koju možemo osjećati prema njima zbog stvari preko kojih ne možemo prijeći, može sezati do te mjere da ih više ne vidimo kao ljude. Možda nikada ne dosegne trenutak u kojem svoje roditelje vidimo samo kao osobe, a ne kao uloge kojima je jedina funkcija ostvarena u našem postojanju. Teško je oprostiti i još teže zaboraviti nepravdu kojom nam je onemogućen možda drugačiji i manje sjetan život.

Problem ovog djela nije rješiv. Nema načina kojim sami sebi možemo olakšati daljnje postojanje jer što je bilo - morat će ostati i do kraja.

Oprost nije nužan, već je važno da ih vidimo u svijetu gdje ne postoje kao roditelji, već kao obični ljudi koji griješe i time pate, a svoju krivnju ne znaju priznati. Lakše bi se tada poistovjetili s njima zbog života u kojem i sami katkad patimo.

napisala: Melani Vugrinec, 4.e